

kadangi yra daugelis būdų, kaip žmogui, netekusiam laisvės, galima panaudoti efektyvias, bet ne tokias žiaurias priemones, kurios eliminuotų galimybę padaryti naują nusikaltimą. Nustatyta, kad daugelis nuteistųjų už nužudymus (bet nuteistų myriop), laisvės atėmimo vietoje elgiasi kur kas geriau nei nuteistieji už kitokio pobūdžio nusikaltimus, jų recidyvinis nusikalstamumas ne tik ne didesnis, bet, palyginti su kitais, net mažesnis.

Lietuvoje nebuvo atliekama nuosprendžių dėl mirties bausmės analizė. 1987 metais tokio pobūdžio tyrimai buvo atlikti JAV. Jų metu nustatyta, kad 1900-1985 m. m. 350 nuteistųjų už nusikaltimus, kurie baudžiami mirties bausme, buvo nekalti. Mirties bausmė negrįžtamai sunaikino galimybę atitaisyti klaidą. Dar 1830 metais prancūzų valstybės veikėjas Lafajetas, kalbėdamas parlamente apie galimai subjektyvius teismų sprendimus, sakė: "Aš reikalausiu, jog mirties bausmė būtų panaikinta tol, kol man kas nors neįrodys, jog žmogaus sprendimai negali būti klaidingi". Kaip bebūtų, tačiau tegalime konstatuoti, jog daugybės nubaustų myriop tarpe bus daugybė tų, kurie ateityje nebūtų padarę jokio nusikaltimo.

Vyrauja nuomonė, kad nuteisiama mirties bausme ne tik dėl to, kad tas ar kitas asmuo nepadarytų naujo nusikaltimo, o iš teisingumo. Tai visuomenės požiūriu į nusikaltimą pareiškimas, užmokestis už nusikaltimą, principo "akis už akį" įgyvendinimas. Kartais susimąstau, ar laikantis šio principo padegėjo namas neturi būti sudegintas, sulaužiusiam ranką taip pat sulaužyta ranka, ir pan. Visuomenė ir be mirties bausmės turi galimybių parodyti neigiamą požiūrį į nusikaltimą ir nusikaltėlį, netaikydama pačios žiauriausios - mirties bausmės - ir pabandyti suprasti, kad ji vargu ar gina visuomenę, o greičiau ją demoralizuoja, daro piktesnę. Žiaurumas gimdo žiaurumą.

Nebandysiu kalbėti apie finansinio pobūdžio argumentus, teigiančius, jog mirties bausmė mokesčių mokėtojams kainuoja kur kas pigiau nei ilgalaikis laisvės atėmimas. Gyvybės lyginimas su pinigais neišlaiko jokios kritikos ne tik moralės, bet net ir finansiniu aspektu. Šiuo metu Lietuvoje yra apie 40 asmenų, nubaustų laisvės atėmimu iki gyvos galvos ir daugiau kaip 13000 suimtųjų. Vieno iš jų išlaikymui valstybė iš esmės skiria tiek pat lėšų.

Dar 1996 metais liepos mėnesį Respublikos Prezidentas savo dekretu pateikė Seimui svarstyti Mirties bausmės vykdymo Lietuvos Respublikoje sustabdymo įstatymo projektą. (Jau minėjau, kad faktiškai ji nebuvo vykdoma nuo 1995 metų po mirties bausmės įvykdymo B.Dekanidzei. Šiuo metu 8 asmenys, pasmerkti myriop, laukia galutinio sprendimo). Įstatymų leidėjai neskuba, todėl šio projekto likimas Seime iki šiol nėra aiškus. Tačiau poslinkių yra. Įvertindami tarptautinius dokumentus - Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvenciją, taip pat tarptautinių organizacijų reikalavimus - Baltijos Asamblėjos parlamentarai 1997 m. balandžio mėnesį priėmė rezoliuciją dėl mirties bausmės panaikinimo, 1997 m. vasarą panašaus pobūdžio rezoliucija buvo pateikta (tiesa, kol kas nepriimta) ir Lietuvos Respublikos Seime.

Šiuose dokumentuose yra daug pozityvių nuostatų (pavyzdžiui, susilaikyti nuo mirties bausmės vykdymo, numatyti įkalinimo iki gyvos galvos sankciją ir pan.), tačiau yra ir grynai propagandinio pobūdžio ir bent jau artimiausiu metu nerealizuotinų (pavyzdžiui, sąlyga iš esmės sumažinanti nusikaltimų lygį, palyginti su dabartine situacija) nuostatų. Teigiamai reikia vertinti ir 1998 m. sausio mėnesio Seimo narių kreipimąsi į Konstitucinį Teismą, kuriame prašoma ištirti, ar Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatyta mirties bausmės sankcija neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Atsargus politikų požiūris į mirties bausmės problemą suprantamas. Dažnas teisinasi, jog asmeniškai jis yra už mirties bausmės panaikinimą, tačiau nieko padaryti negali - tokia visuomenės nuomonė. Iš tiesų, visuomenė nuolat pasisako už mirties bausmės taikymą (pavyzdžiui, 1996 metais "Baltijos tyrimų" atliktoje apklausoje "už" pasisakė 75proc. Lietuvos gyventojų.). Tačiau